

Anotace:

Kult sv. Jana Nepomuckého patřil k charakteristickým rysům života v habsburském soustátí a dalších katolických zemích Evropy v raném novověku. Počátky úcty ke středověkému mučedníkovi byly vázány na Prahu, na jeho hrob v katedrále, na metropolitní kapitulu. Světec proslavilo především přesvědčení, že položil život za zachování zpovědního tajemství. Svou smrtí uchránil dobré jméno české královny Johany, která se mu zpovídala, na druhou stranu prý trestal ty, kteří se chovali neuctivě vůči jeho vlastní posmrtné pověsti a hrobu. Stal se proto nesmírně populárním ochráncem cti a dobré pověsti, hodnot v raně novověké společnosti vysoce ceněných. Svatojánské úcty se pod vlivem pražské kapituly ujali Habsburkové, katoličtí vládcí, kteří usedli na trůn Janova mučitele Václava IV. a Janovy duchovní dcery Johany. Světec ctili jako jednoho ze svatých patronů Českého království, jemuž vládli. Rekatolizace tohoto království a přidružených zemí umožnila růst svatojánské úcty, která se už ke konci 17. století začala živelně šířit za jejich hranice. Na začátku 18. století tento vývoj zásadně posílil vznik bratrstev sv. Jana Nepomuckého, které si vytkli za cíl šířit svatojánský kult. Do dvou z těchto prestižních duchovních institucí se zapsali téměř všichni dospělí členové habsburské rodiny, kteří pak rozšířili svatojánskou úctu do svých působišť vzdálených od Vídně. S jejich souhlasem se také šířil jánský kult do oblastí dobývaných zpět na Osmanské říši, a do oblastí na jihu Evropy, které se dostaly do sféry jejich přímého vlivu. Úcta ke sv. Janovi se rozvinula také u některých dalších evropských katolických vládců, u církevních elit, šlechty a všech dalších vrstev společnosti. Barokní člověk by svou osobní úctu vůči tomuto světci vysvětlil tím, že k ní cítí vnitřní impuls a duchovní motivaci a že se může na světce pomoc spolehnout ve všem, s čím se na něj obrátí. Církevní schválení jánské úcty papežským Římem nastalo při blahorečení (1721) a posléze svatořečení (1729). Ale už před těmito oficiálními výroky se Jan Nepomucký stal obecně uctívaným světcem ve velké části Evropy. Nepochybně tomu bylo také proto, že jeho příběh v sobě obsahoval velmi atraktivní témata, někdy až archetypální povahy (mlčení – mluvení).